

Delfia Batavorum:

Banknummer:

ten name van:

Internet:

E-mail:

NL76 INGB 0000 5873 45

Delfia Batavorum te Delft

www.delfia-batavorum.nlinfo@delfia-batavorum.nl

Voorwoord van de voorzitter

Harry ter Braak

Vrienden van Delfia Batavorum en het erfgoed van Delft: de allerbeste wensen en een goede gezondheid voor 2023 gewenst.

Het bestuur van de vereniging is het nieuwe jaar goed begonnen door met alle commissies op 4 februari een inspiratiebijeenkomst te hebben in Theater de Veste. Er waren ook genodigden van buiten de vereniging, waarbij sommigen schriftelijk bij hebben gedragen. Erfgoed Delft, Erfgoed Zuid Holland, Delfts Peil, maar ook een journalist en het theater hebben meegedacht. Yuri Matteman, directeur van DOK, is ook als spreker opgetreden. Zij waren unaniem enthousiast over het gebodene. De opkomst was met ruim veertig mensen groot en de bijeenkomst geanimeerd. Het bestuur heeft aangegeven waar ze de focus de komende tijd op wil leggen: professionalisering, verbreding en verjonging. De aanwezigen hebben aangegeven hoe ze daarover denken en suggesties gedaan hoe een en ander praktisch kan worden.

Bij professionalisering gaat het over werkwijzen die aansluiten op de huidige professionele normen. De huidige werkwijze is soms onnodig arbeidsintensief en kan eenvoudiger. Bij verbreding gaat het over het betrekken van alle groeperingen in de stad. Sommige straten zijn minstens zo interessant als wat zich achter de gevels heeft afgespeeld. Recent konden we nog in Delft op Zondag lezen dat de AIVD enkele Delftenaren kritisch volgde om hun Papua verleden. Toch ook een belangrijk stukje Delftse geschiedenis. En bij verjonging gaat het om alle leeftijdscategorieën. DOK, Canidream, Delfts Peil zijn dagelijks bezig met jongeren en weten wat ervoor nodig is om hen te bereiken en enthousiast te krijgen. Maar we willen natuurlijk ook meer 40'ers die actief kunnen en willen zijn binnen de vereniging.

We realiseren ons dat, als we dit willen, we er niet vanuit moeten gaan dit allemaal zelf te kunnen doen. Dat we gebruik moeten maken van de kennis, ervaring en inzet van anderen in Delft zoals de hiervoor genoemde partijen is duidelijk. Zij willen ook graag samenwerken. Daar liggen dus vele kansen om alle dimensies van het Delftse erfgoed onder de aandacht te krijgen.

De komende tijd zullen de commissies en het bestuur nadenken over wat zij op kunnen pakken en waar het uit de samenwerking moet komen of waar misschien zelfs nieuwe commissies – getrokken door daartoe te vinden mensen – voor nodig zijn. Verderop in deze Nieuwsbrief staat een oproep om actief te worden in de vereniging. Ik zou zeggen: Meld u!

Yuri Matteman, directeur van DOK, tijdens de inspiratiemiddag op 4 februari

Duidelijk werd ook dat de onderlinge communicatie binnen de vereniging veel beter kan. Het werken aan een nieuwe opzet van onze site kreeg daarbij brede steun. Maar ook beseften we dat vanuit de commissies onderling beter gecommuniceerd kan worden. En dat een redactieraad samengesteld uit leden van alle commissies, met Lex Oomkes uit het bestuur, een goed instrument kan zijn dat te realiseren. Er zijn nog vele andere suggesties gedaan zoals veel frequenter onderlinge berichtgeving met de mail, LinkedIn en onze Nieuwsbrief. Door op de site ook ruimte te maken voor verbindingen met anderen die met ons erfgoed bezig zijn kan de site ook bijdragen aan betere communicatie met onze maatschappelijke omgeving. Natuurlijk hopen we met deze berichtgeving ook te bereiken dat ons nieuwe ideeën worden aangereikt uit de vereniging of vrijwilligers zich uitgenodigd weten zich aan te melden om ideeën op te pakken en uit te werken.

Harry ter Braak, voorzitter Delfia Batavorum

Verenigingsnieuws

Delfia Batavorum zoekt vrijwilligers...

U kent Delfia Batavorum als een actieve vereniging. Al die lezingen, excursies, onderzoeken naar de geschiedenis van Delftse panden en hun bewoners, de kritische blik op het ruimtelijke orderingsbeleid van de gemeente Delft, of andere activiteiten als de pubquiz zijn niet mogelijk zonder de inzet van veel vrijwilligers.

Lijkt het u leuk, interessant en een leuke aanvulling op uw leven, meld u dan aan voor het werk van één van de commissies of als webmaster van Delfia Batavorum. U kunt een mail sturen naar secretaris@delfia-batavorum.nl. Nadere inlichtingen bij Lex Oomkes, 06-553401459.

...en op korte termijn een secretaris voor het bestuur

De secretaris is de spil en de motor achter elk bestuur. Ook in het bestuur van Delfia Batavorum. Mocht u dit iets lijken, kijk op <https://www.delfia-batavorum.nl/nieuws/secretaris-gezocht> voor wat de functie zoal inhoudt. Inlichtingen kunt u ook vragen bij de voorzitter van het bestuur, Harry ter Braak, mail: voorzitter@delfia-batavorum.nl

Onze activiteiten

in de periode november 2022 tot en met februari 2023

Bezoek aan het Pharmafilter van het Reinier de Graaf Gasthuis

Op 10 november 2022 brachten we een bezoek aan het Pharmafilter van het Reinier de Graaf Gasthuis. Doel van het Pharmafilter is om het transport van allerlei verschillende afvalstromen te verminderen en het afval zo veel mogelijk te hergebruiken. Op elke afdeling wordt het afval (inclusief biologisch afbreekbare urinalen en bedpannen) in een z.g. Tonto vermalen. Via de interne riolering stroomt dit vermalen afval samen met water naar het Pharmafilter. Daar wordt het gezuiverd en gedesinfecteerd. Ook wordt een actieve koolfiltratie toegepast, waarna zeer zuiver water ontstaat. Bioplastics worden omgezet in biogas, waarmee energie wordt opgewekt. Schadelijke stoffen worden verwijderd.

Na een uitgebreide inleiding door twee stafleden van het ziekenhuis gingen we in twee groepen naar een verpleegafdeling. Daar zagen we de Tonto in werking. Daarna namen we buiten een kijkje bij het Pharmafilter zelf, dat zich in een apart gebouw op het ziekenhuisterrein bevindt.

Lezing Jan van der Mast over het Agnetapark

Dinsdag 31 januari organiseerde de lezingencommissie in de Vierhovenkerk in de Obrechtstraat een lezing van Delftenaar van het jaar 2019, Jan van der Mast. In maart 2014 had hij ook al een lezing voor Delfia Batavorum gegeven. Toen ging het over Agneta, de vrouw van Jacques van

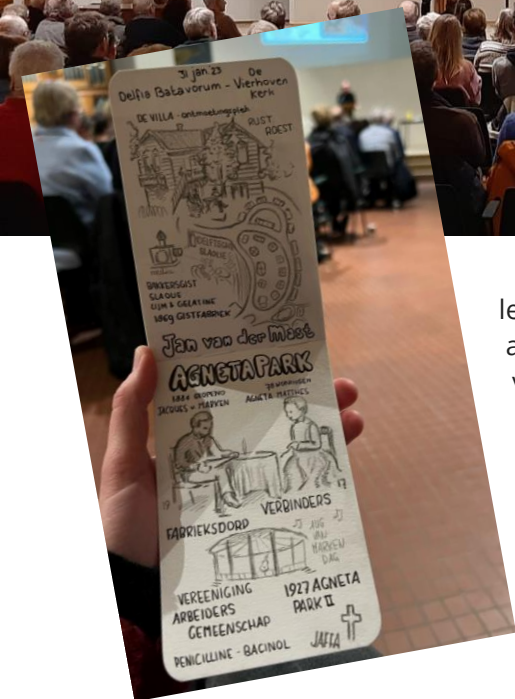
Marken; deze keer ging het over het naar haar genoemde park. Hierover publiceerde hij vorig jaar het boek 'Agneta-park, een biografie'.

Het was een druk bezochte lezing met ongeveer 140 bezoekers waaronder vele niet-leden en bewoners van het Agnetapark zelf.

Jan had een boeiend verhaal met veel mooie foto's. Hij vertelde over het ontstaan van het park en de ontwikkeling ervan tot nu toe. Ook over al-

lerlei interessante zijpaden wist Jan te vertellen, zoals over Villa Solheim aan de Ruys de Beerenbrouckstraat en het luchtafweergeschut op één van de fabrieken, dat in de WO II mogelijk invloed had op het bombardement van Rotterdam. Dit alles verrijkte hij met smeulige anekdotes en gedichten uit zijn hoofd.

Tot slot vertelde hij ook nog dat hij nu met een boek bezig is over beroemde Delftse tijdgenoten van Jacques van Marken. Misschien is dit een onderwerp voor een toekomstige lezing?

Een Delftse opera: 'Naundorff, het mysterie van het Kalverbos'

In de dagen dat deze Nieuwsbrief uitkomt – op 15 februari - heeft Delfia Batavorum een wel heel bijzondere lezing. Deze wordt verzorgd door Trudy van der Wees. Zij schreef het libretto voor de Delftse muziektheaterproductie 'Naundorff, het mysterie van het Kalverbos'. De opera is volgende maand van 15 tot 19 maart te zien en te beluisteren in HAL015. Professionele solisten, musici en maar liefst 45 amateur zangers en solisten brengen Karl Wilhelm Naundorff tot leven.

Hij leefde van de 1785 tot 1845 en was een van oorsprong Duitse klokkenmaker. Naundorff hield vol dat hij in werkelijkheid Louis XVII was, de doodgewaande zoon van de tijdens de Franse revolutie geëxecuteerde koning Louis XVI en zijn vrouw Marie Antoinette. Die naam prijkt ook op zijn grafsteen in het Delftse Kalverbos. Diverse onderzoeken toonden aan dat de bewering van Naundorff niet klopte, desondanks blijft de kwestie tot op de dag van vandaag omstreden.

'Naundorff, het mysterie van het Kalverbos' is een initiatief van de Stichting Zangstudio en werd mede mogelijk gemaakt met een donatie uit het Delfia Batavorumfonds.

Karl Wilhelm Naundorff

Excursies Oranjehotel Scheveningen

Vanwege de grote belangstelling organiseerde de excursiecommissie niet één maar twee excursies naar het Oranjehotel in Scheveningen. In oktober en de tweede keer in januari. Oranjehotel is de bijnaam voor de strafgevangenis in Scheveningen, waar in de oorlog vele verzetsstrijders werden gevangen gezet en van waaruit velen van hen naar de Waalsdorper Vlakte werden gebracht om te worden geëxecuteerd. Na een inleiding door een conservator en een film hebben de deelnemers op eigen gelegenheid het museum bezocht met behulp van een audio-guide. Op deze manier kon iedereen in zijn eigen tempo het indrukwekkende verhaal van de geschiedenis van het Oranjehotel tot zich nemen.

Lezing over Johannes Vlek

Mark Vlek is een telg uit de bekende Delftse familie Vlek. Nazaat van Jacobus Johannes Vlek, de oprichter van de jeneverstokerij Vlek. Over Jacobus en zijn zonen, die hem opvolgden in de stokerij, schreef hij het boek 'Brood, geloof en jenever'.

Mark verzorgde in de schuilkerk aan het Begijnhof een druk bezochte lezing over leven en werk van zijn voorvaders.

De gruttersknecht Jacobus kocht in 1872 de branderij 'De verkeerde wereld' op de Brabantse Turfmarkt. De jeneverstokerij, die hij daar inrichtte, wordt een succes en Vlek wordt een notabel in Delft. Hij doet veel voor de rooms-katholieke Delftse gemeenschap en is een vooraanstaand lid van de Delftse gemeenteraad.

Over die loopbaan en de sociaaleconomische en sociaal-culturele context van die loopbaan hield Mark Vlek een boeiend verhaal. Afgesloten met een glaasje Vlek-jenever. Ook leden van Delfia Batavorum en de andere belangstellenden gaven met genoeg gehoor aan de bekende reclameslogan 'Even een vlekje wegwerken'.

Komende activiteiten van de vereniging

Excursie naar Deltares

Dinsdag 4 april

Met veel plezier kondigen wij aan dat we op 4 april een bezoek zullen brengen aan Deltares. Deze excursie staat al een aantal jaren op ons verlanglijstje, maar kan nu gelukkig plaatsvinden.

Deltares is een onafhankelijk kennisinstituut voor toegepast onderzoek op het gebied van water, ondergrond en infrastructuur. Wereldwijd werkt Deltares aan innovaties, oplossingen en toepassingen voor mens, milieu en maatschappij. Bij Deltares werken 850 medewerkers met 42 verschillende nationaliteiten.

Eén van de voorgangers van Deltares is het Waterloopkundig Laboratorium, dat tussen 1927 en 2008 een Nederlands onafhankelijk wetenschappelijk instituut op het gebied van hydraulica en waterbouwkunde in Delft was. Samen met GeoDelft en een deel van TNO is dit in 2008 overgegaan in het instituut Deltares.

We worden ontvangen tussen 9.30 en 10.00 uur met een kopje koffie. Vervolgens zullen twee inleiders aandacht besteden aan de historie van het watermanage-

ment in Nederland en de toekomst van de Nederlandse delta. Daarna krijgen we een korte film te zien over de wereldwijde activiteiten van Deltares. Dan gaan we in drie groepen diverse faciliteiten bekijken:

- De beroemde Deltagoot, een testfaciliteit van 300 meter lang voor het doen van experimenteel onderzoek op ware grootte naar het effect van extreme watergolven op constructies en vegetatie;
- Het 'Delta Bassin'. In dat bassin kunnen diverse typen golven worden gecreëerd en meet men de effecten op kusten, sluisen, offshore projecten;
- De GeoCentrifuge. In een looping van een achtbaan kan kortstondig wel 5g ontstaan, waarbij 5g vijfmaal de aardse zwaartekracht is. De GeoCentrifuge van Deltares kan maar liefst 150g opwekken. In de centrifuge kunnen geotechnische processen op schaal worden nagebootst.

Het programma duurt tot ongeveer 12.00 uur. Aan deze excursie kunnen maximaal 45 personen deelnemen. Alle locaties zijn rolstoeltoegankelijk. Alleen bij de Deltagoot moet een trapje worden beklommen. Fotograferen is niet overal toegestaan.

Datum: 4 april 2023

Locatie: Boussinesqweg 1, 2629 HV Delft

Aanvang: 10:00 uur, inloop 09:30 uur

Kosten: Aan de excursie zijn geen kosten verbonden; wij zijn de gast van Deltares.

Aanmelden: zie <https://www.delfia-batavorum.nl/activiteiten/excursie-deltares-4april23>

Deltares is goed bereikbaar. Er is een grote parkeerplaats voor bezoekers en een fietsenstalling.

Bereikbaarheid per bus:

Vanaf station Delft Centraal (1)

- bus 40 (RET) richting station Rotterdam Centraal
- uitstappen halte Technopolis of Vrijenban
- ca. 10 min. lopen naar de hoofdingang

Vanaf station Delft Centraal (2)

- bus 69 (Veolia) richting Technopolis via TU
- uitstappen halte Technopolis
- ca. 10 min. lopen naar de hoofdingang

Opnieuw een wandeling door Nieuw Delft

Zaterdag 13 mei

Op 13 mei gaan we de alweer vierde wandeling door Nieuw Delft maken. In 2022 was er zo veel belangstelling voor deze wandeling, dat we die opnieuw op de agenda hebben gezet. We hebben stedenbouwkundige Jaap van den Bout weer bereid gevonden met ons dit interessante, vernieuwde deel rond het centraal station van Delft te bezoeken. Meer informatie over tijd, plaats en aanmelding in de volgende Nieuwsbrief en op de site.

Nieuws van de commissie Achter de Gevels van Delft

De verhalen van Achter de Gevels van Delft worden geschreven door huiseigenaren of andere geïnteresseerden. Zij vormen samen de werkgroep die onderzoek doet in het archief en op internet. De verhalen nemen je mee naar het verleden van de huizen. Veel aspecten van het leven, zoals het vroeger in Delft was, passeren daarbij de revue.

In de loop van 2022 konden de leden van de werkgroep 'Achter de Gevels van Delft' - met het verdwijnen van corona - weer gewoon voor onderzoek terecht in het Archief.

Kees van der Wiel heeft in het najaar aan vijf nieuwe werkgroepleden de cursus Historisch Huisonderzoek gegeven.

Er staan inmiddels 218 huizenverhalen op de site www.achterdegevelsvandelft.nl.

De site had in 2022 gemiddeld 350 bezoekers per week met bezoek aan ca.785 pagina's.

Eén van de huizen, die de afgelopen tijd op de site is gepubliceerd, komt voort uit het onderzoek naar Joods vastgoed. Het betreft [Fransen van de Puttestraat 51-53](#).

Wolf Erschler en Henriëtte Spits waren in de jaren '30 de eerste bewoners van het toen nieuwgebouwde dubbele huis Fransen van de Puttestraat 51/53. Als Joden moesten ze in de oorlog onderduiken. De agent die hen op oudjaar 1942 op hun schuiladres oppakte, nam intrek in hun woning, die opgekocht werd door een NSB'er. Ondertussen waren Wolf en Henriëtte in Auschwitz al vermoord.

Na de oorlog moest de broer van Henriëtte hemel en aarde bewegen om het huis weer in handen van de erfgenamen te krijgen.

Verder zijn recent ook nog de volgende verhalen gepubliceerd:

- [Vlamingstraat 40 - Het andere buurhuis van 'het straatje' van Vermeer](#)
- [Jacob Gerritstraat 3 - Simon de Wit, Roo Berrij, Rode Leeuw en Vergulde Spijkerboor](#)
- [Boterbrug 4 en 6 - Schoonhovense Veerhuis en café De Brug, alias "het Vinkenmoedertje"](#)

Op Radio Delft <https://www.omroepdelft.nl/radio> is om de twee weken een verhaal over een huis van onze site te horen. In totaal staan er nu meer dan 60 gesproken verhalen op de site, <https://www.achterdegevelsvandelft.nl/verhalen-stadsradio-delft.html>. Deze radioverhalen zijn dit jaar bijna 425 maal bezocht. Oud-bestuurslid Aad van Tongeren heeft zich gevoegd bij de groep personen die deze verhalen voor Omroep Delft vertellen.

Corrie den Hengst overleden

Geschokt ontvingen wij op 8 december 2022 het bericht over het plotse-linge overlijden van Corrie den Hengst, een zeer actief lid van de werkgroep Achter de Gevels van Delft. Na het onderzoek naar haar eigen huis, Vlamingstraat 47, onderzocht Corrie nog verschillende andere woningen en hielp zij mee aan de radioverhalen. Wij wensen familie en vrienden veel sterkte bij dit grote verlies.

Nieuws van de Commissie Behoud Stadsschoon (CBS)

Nieuwe leden voor Commissie Behoud Stadsschoon

We zijn blij met de komst van twee nieuwe leden in de commissie: Ivan Nevzgodin en Ad den Boer. Ivan Nevzgodin (1975) is architect, stedenbouw- en architectuurhistoricus. Na zijn promotie in 2004 aan de Faculteit Bouwkunde van de TU Delft is hij aan dezelfde faculteit verbonden gebleven als universitair docent bij de UNESCO leerstoel *Heritage and the Reshaping of Urban Conservation for Sustainability*. Hij is gespecialiseerd in het (steden)bouwkundig erfgoed van de twintigste eeuw en industriële archeologie. Hij woont sinds 1998 in Delft.

Ad den Boer, wonend in Delft sinds 1972, heeft aanvankelijk ook Bouwkunde gestudeerd. Zijn doctoraal heeft hij behaald aan de Erasmus Universiteit Rotterdam als bedrijfskundige.

Ad's belangstelling gaat onder meer uit naar nieuwe monumenten die veel voor Delftenaren betekenen en gebouwen die hun functie dreigen te verliezen, zoals bijvoorbeeld kerken.

Door de komst van deze nieuwe leden is het mogelijk geworden dat Tammo Remmerswaal - na 25 jaar! - afscheid kon nemen van onze commissie. Onze zoektocht is nu gericht op een (jonge) nieuwe voorzitter.

Ruimte in de binnenstad

Begin januari had CBS een overleg met de betrokken ambtelijk opdrachtgever. De gemeente heeft besloten even 'pas op de plaats' te maken met concrete onderdelen van dit project. Voor de verdere planvorming rondom de uitbreiding van het autoluw-plus gebied in het zuidwestelijk deel van de binnenstad is inmiddels wel een procesleider aangesteld. Hij gaat een plan van aanpak opstellen en er wordt een evaluatie gemaakt van reeds uitgevoerde herinrichtingen. Ook de planvorming van het herinrichtingsplan Peperstraat-Binnenwatersloot ligt nu even stil. De (tijdelijke) herinrichting van een deel van de Gasthuisplaats gaat wel door. Na het weghalen van de bezoekersparkeerplaatsen is er ruimte voor een tijdelijk herinrichtingsplan, voornamelijk groen. CBS is hierbij betrokken.

Prinsenhof

Eind 2022 presenteerde het ontwerpteam het voorlopig ontwerp voor het gebouw. Dit is ook gecommuniceerd met de stad. Het team gaat nu verder met de uitwerking van het definitief ontwerp. Dit zal eind 2023 gereed zijn.

Bureau DELVA is geselecteerd als landschapsarchitect. Zij gaan werken aan het herinrichtingplan. Een voorlopig ontwerp voor de Prinsentuin en het Sint Agathaplein zal ook eind 2023 gereed zijn. Gemeente en ontwerpers gaan dit in een participatief proces 'met de hele stad' aanpakken. CBS blijft, als lid van de Adviesgroep Prinsenhofgebied, betrokken bij de verdere planvorming.

Handhaving

In november 2022 heeft CBS twee verzoeken voor handhaving ingediend bij de gemeente. Het eerste verzoek betreft de terrasoverkapping die op het Heilige Geestkerkhof is verschenen. Een enorm (semi-)permanent bouwwerk, wat tegen de beleidsregels in gaat en enorm detoneert op dit plein. Het tweede verzoek betreft het sterk verloederd, al jarenlang niet onderhouden, pand aan de Oranje Plantage. Een gemeentelijk monument in een beschermd stadsgezicht. Op beide verzoeken is door de gemeente positief gereageerd. Zij zal nu overgaan op actief ingrijpen.

Delfia Batavorum op Twitter en Facebook

U kunt onze activiteiten en attenderingen ook volgen op:

- Twitter via <https://twitter.com/delfiabatavorum> en op
- Facebook via <https://www.facebook.com/DelfiaBatavorum>.

Steeds meer mensen, ook niet-leden, weten ons daar te vinden.

Afbeeldingen in dit nummer:

- p. 1 foto voorzitter: Thijs Tuurenhout
- p. 2 foto inspiratiedag: Ank Mokveld
- p. 3 foto excursie Pharmafilter: Rob van der Horst
- p. 4 foto lezing Agnetapark: Marietje Ruigrok
- p. 4 foto/tekening lezing Agnetapark: Petra de Graaf-Swalve
- p. 4 tekening Naundorff: Wikimedia Commons
- p. 5 foto excursie Oranjehotel: Rob van der Horst
- p. 5 foto lezing Vlek: Ank Mokveld
- p. 6 foto Deltagoot: Marco De Swart
- p. 7 tekening: Kees van der Wiel
- p. 7 foto echtpaar Erschler/Spits: Willem Frederik van Oosten, collectie Stadsarchief
- p. 8 foto Corrie den Hengst: privébezit